

Opinie

Culturele diversiteit voor de klas aanmoedigen van Pabostudenten met een migratieachtergrond

Marloes Nijman, Academische Pabo Hogeschool Leiden

In dit betoog wordt gepleit voor meer culturele diversiteit onder leerkrachten in het basisonderwijs. Dit zal ten goede komen aan de leerlingen met een migratieachtergrond alsmede aan de leerlingen met een Nederlandse achtergrond. Echter, de aanwas van nieuwe studenten met een migratieachtergrond op de Pabo is klein, evenals het aantal leerkrachten met een migratieachtergrond die al werkzaam zijn in het basisonderwijs. De oplossing? Meer aandacht voor het werven van studenten met een migratieachtergrond op de Pabo.

Inleiding

In elke willekeurige openbare basisschool die je zou binnenstappen, zou je veelal dezelfde type leerkrachten aantreffen: juffen met een Nederlandse achtergrond. Acht op de tien leerkrachten in het basisonderwijs is vrouw. Zij is zelf, net zoals haar ouders, geboren in Nederland (Traag, 2018). Het is een bekend probleem dat er weinig mannen in het basisonderwijs werken. Binnen scholen en Pabo's doet iedereen zijn best om meesters te werven en te behouden. Maar er speelt nóg een diversiteitsprobleem, namelijk de culturele diversiteit. Van alle leerkrachten op de basisschool heeft slechts 1 op de 10 leerkrachten een migratieachtergrond. Dit betekent dat de leerkracht en / of één of beide ouders in het buitenland geboren is (Traag, 2018). Dit is ook terug te vinden op de Pabo. Van de eerstejaars Pabo studenten in het studiejaar 2017-2018 heeft bijna 10% geen Nederlandse achtergrond (Traag, 2018). Dit is weinig, gegeven het feit dat in onze samenleving meer dan 25% van de bevolking een migratieachtergrond heeft (CBS, 2022).

Dit probleem is er niet alleen in Nederland. In België ligt het percentage studenten met een migratieachtergrond op de leerkrachtenopleiding in het studiejaar 2018-2019 op 2,7% en in de Verenigde Staten is het zelfs politiek beleid om leerkrachten van kleur te werven (Commissie Diversiteit, 2020; Goldhaber, et al., 2019). In dit artikel wil ik een pleidooi houden om de culturele

Culturele diversiteit voor de klas aanmoedigen van Pabostudenten met een migratieachtergrond

diversiteit in het basisonderwijs in Nederland te verbeteren. Dit wil ik doen door te kijken wat de Pabo kan bewerkstelligen om studenten met een migratieachtergrond aan te trekken. Maar eerst zal ik het belang van diversiteit onder leerkrachten aankaarten.

Belang van culturele diversiteit onder leerkrachten

We weten dat de leerling veelal opkijkt naar de leerkracht (Yuan, 2018). De leerkracht dient als een rolmodel en heeft veel invloed op de leerling (Goldhaber, et al., 2019; Plachowski, 2019). Deze belangrijke positie die de leerkracht heeft, kan - wanneer de leerkracht een migratieachtergrond heeft - bijdragen aan de kijk van het kind op andere culturen in de samenleving. Kinderen leren de achtergrond van zijn of haar leerkracht kennen in een gerespecteerde rol en kunnen hiernaar refereren in hun latere leven (Nevarez et al., 2019). De leerkracht wordt het aanknopingspunt naar een andere cultuur.

Meer culturele diversiteit voor de klas heeft ook een positieve uitwerking op de leerling met een migratieachtergrond. Wanneer hij of zij les krijgt van een leerkracht met dezelfde migratieachtergrond kan dat de leerling meerdere voordelen brengen. Uit onderzoek blijkt dat de resultaten van leerlingen omhooggaan als zij van een leerkracht les krijgen met dezelfde migratieachtergrond (Goldhaber, et al., 2019). Essentieel hiervoor is wel dat de relatie tussen leerkracht en leerling goed is en de leeromgeving bevorderlijk is om tot leren te komen. Daarnaast zal een leerkracht met dezelfde migratieachtergrond de leerlingen beter begrijpen. Wanneer de culturen van leerkracht en leerling uit elkaar liggen, kan een "*cultural gap*" ontstaan waarin ze elkaar niet begrijpen (Yuan, 2018). Volgens El Hadioui (2017) ontstaat dan sociale pijn. Leerlingen voelen zich onbegrepen en zullen zich daardoor minder inzetten. Wanneer de leerkracht de leerling beter begrijpt, worden gedragingen minder vaak negatief geïnterpreteerd door de leerkracht (Goldhaber, et al., 2019). Dit verhoogt de sociale betrokkenheid van de leerlingen. Ten slotte blijkt dat leerkrachten met dezelfde migratieachtergrond hogere doelen stellen aan de leerlingen (Goldhaber, et al., 2019; Plachowski, 2019). Gezien de belangrijke rol die de leerkracht in het leven van de leerlingen speelt, kunnen lage verwachtingen een grote impact hebben op leerlingen (Denessen, 2017). Leerlingen kunnen er zich in geloven en zich hiernaar gaan gedragen: ze eisen minder van zichzelf en halen (daardoor) minder uit zichzelf.

Culturele diversiteit voor de klas aanmoedigen van Pabostudenten met een migratieachtergrond

Naast het belang voor de leerlingen, is een diverse leerkrachtenpopulatie ook goed voor de school. De leerkrachten met een migratieachtergrond brengen een andere cultuur, taal en gewoonten met zich mee (Nevarez et al., 2019). Bij besluiten die genomen worden in de school kunnen nu ook punten ingebracht worden vanuit een andere culturele invalshoek. Op deze manier krijgen meer culturen directe inspraak op de basisschool.

Stimuleren van culturele diversiteit op de Pabo

De voordelen van meer diversiteit voor de klas zijn er. Nu moet er gezorgd worden dat die diversiteit er ook daadwerkelijk komt. Wat kan er op de Pabo gedaan worden om studenten met een migratieachtergrond aan te trekken en hun achtergrond in te zetten?

Allereerst moet er gekeken worden naar het studiekeuzetraject. In deze fase wordt door studenten met een migratieachtergrond weinig gekozen voor de Pabo. Dit kan verschillende oorzaken hebben. Uit studies over studenten met een migratieachtergrond bij andere opleidingen blijkt dat een gebrek aan rolmodellen van invloed kan zijn op de studiekeuze. Wanneer studenten geen gelijken zien, zullen zij kunnen denken dat deze studie niet voor hen weggelegd is (Isik, et al., 2021). Dit is het principe van sociale reproductie: de sociale ongelijkheid blijft op deze manier ontstaan (Khan Academy, 2015). Studenten zouden aangetrokken kunnen worden wanneer zij een succesverhaal horen van iemand waarmee zij zich kunnen identificeren (Commissie Diversiteit, 2020). Maar er spelen ook complexere aspecten mee in de denkpatronen van mensen. Onderzoek van de Commissie Diversiteit (2020) in Vlaanderen toont aan dat de lage status die het beroep leerkracht heeft, niet bevorderlijk is voor de keuze van studenten met een migratieachtergrond. Deze groep is veelal op zoek naar status en een beroep met erkenning (Van Rooijen et al., 2020). Het veranderen van denkpatronen van mensen is bijzonder moeilijk, maar door studenten met een migratieachtergrond een platform te bieden tijdens open dagen of studiekeuze voorlichtingen, kunnen succesverhalen gedeeld worden. Eveneens kan de opleiding ervoor kiezen de nadruk te leggen op diversiteit bij reclamecampagnes. Op deze manier worden studenten met een migratieachtergrond zichtbaar.

De toelating tot de opleiding vormt eveneens een drempel voor studenten met een migratieachtergrond. Uit onderzoek naar aanleiding van de hernieuwde eisen op de toelatingstoetsen, blijkt dat de afname van eerstejaars Pabo studenten met een migratieachtergrond sterker is dan van eerstejaars met een Nederlandse achtergrond (Traag, 2018). De studenten met een migratieachtergrond geven als reden dat zij deze kennistoetsen als belemmerend zien, omdat zij zichzelf als minder vaardig beschouwen in de Nederlandse taal en cultuur (Van Rooijen et al., 2020). Een voorbeeld van een kennistoets is een toets over de Nederlandse geschiedenis. Men zou kunnen zeggen dat dit passend is bij het Nederlandse onderwijs. Echter er zou geen eenheidsworst gecreëerd moeten worden, maar er moet gekeken worden naar wat mensen toevoegen aan het onderwijs. Studenten met een migratieachtergrond kunnen wat toevoegen doordat zij zijn opgevoed met de Surinaamse, Arabische, Antilliaanse of Indonesische geschiedenis en cultuur. De historie en cultuur van deze landen hebben raakvlakken met Nederlanden zal Nederland vanuit een ander perspectief belichten. Het is om deze reden zonde dat deze toetsen een drempel veroorzaken voor studenten met een migratieachtergrond. Een toelatingvorm die ruimte biedt voor culturele diversiteit zal meer aansluiten bij studenten met een migratieachtergrond. Wanneer er bijvoorbeeld een portfolio gebruikt wordt, kan de student met een migratieachtergrond zijn kennis en kunde rondom zijn achtergrond presenteren. De Pabo zou gebruik moeten maken van de kennis die deze studenten hebben. Pabostudenten met een Nederlandse achtergrond zouden veel kunnen leren van hun klasgenoten, met oog op hun toekomstige beroepspraktijk. Het *VU Mixed Classroom Model* kan hierbij helpen. Het doel van dit model is een situatie te stimuleren waar iedereen zijn mening kan geven en andermans mening wordt gerespecteerd. Dit gebeurt aan de hand van werkvormen die aansluiten bij verschillende fasen die doorlopen moeten worden om een veilige sfeer in de klas te creëren. Het idee is dat studenten steeds meer open worden en hun mening durven te geven (Ramdas, et al., 2019). Wanneer er op de Pabo middels deze methodiek wordt gewerkt, zullen studenten die in een minderheid zijn zich hopelijk vrijer voelen om hun (afwijkende) mening te geven. Wanneer een student dit toch niet ziet zitten, zou de Pabo een diversiteitscommissie kunnen opzetten waar studenten zich voor aanmelden om de kennis vanuit hun migratieachtergrond te delen. Op deze manier maakt de Pabo de diversiteit zichtbaar, wat ook bevorderlijk is voor de studiekeuze.

Culturele diversiteit voor de klas aanmoedigen van Pabostudenten met een migratieachtergrond

Tot slot

Wanneer een kwart van de bevolking een migratieachtergrond heeft, zou een afspiegeling hiervan in het onderwijspersoneel terug te zien moeten zijn. Echter, dit is niet aan de orde. Gezien de benoemde voordelen die leerkrachten met een migratieachtergrond met zich meebrengen, past een stimulatie hiervan bij de Nederlandse multiculturele samenleving. Een mooie uitdaging voor de Pabo's in Nederland.

Marloes Nijman

Marloes Nijman is docent Wereldoriëntatie en stage- en studiebegeleider op de Academische Pabo. Ze is voormalig leerkracht in het Amsterdamse basisonderwijs.

Referenties

CBS (2022). *Herkomst*. <https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/dashboard-bevolking/herkomst>

Commissie Diversiteit (2020). *Diversiteit binnen het onderwijzend personeel. Advies commissie diversiteit (beleidsadvies)*. SERV – Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen. <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/38452>

Denessen, E. (2017). *Verantwoord omgaan met verschillen: Sociaal-culturele achtergronden en differentiatie in het onderwijs (oratie)*. Leiden: Universiteit Leiden.

El Hadioui, I. (2017, juni). *Equality in a super diverse class* [Video]. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=bW3hp9StP-E>

Goldhaber, D., Theobald, R., & Tien, C. (2019). Why we need a diverse teacher workforce. *Phi Delta Kappan*, 100(5), 25-30. <https://doi-org.vu-nl.idm.oclc.org/10.1177%2F0031721719827540>

Isik, U., Wouters, A., Verdonk, P., Croiset, G., & Kusurkar, R. A. (2021). "As an ethnic minority, you just have to work twice as hard." Experiences and motivation of ethnic minority students in medical education. *Perspectives on medical education*, 10(5), 272-278. <https://doi.org/10.1007/s40037-021-00679-4>

Khan Academy (2015, maart): Social Reproduction [Video]. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=ShJqEBcyiBg>

Culturele diversiteit voor de klas aanmoedigen van Pabostudenten met een migratieachtergrond

- Nevarez, C., Jouganatos, S., & Wood, J. L. (2019). Benefits of teacher diversity: Leading for transformative change. *Journal of School Administration Research and Development*, 4(1), 24-34. <https://doi.org/10.32674/jsard.v4i1.1940>
- Plachowski, T. J. (2019). Reflections of preservice teachers of color: Implications for the teacher demographic diversity gap. *Education Sciences*, 9(2), 144. <https://doi.org/10.3390/educsci9020144>
- Ramdas, S., Slootman, M., Oudenhoven – van der Zee, K. (2019). *VU Mixed Classroom Educational Model*. Vrije Universiteit Amsterdam
- Traag, T. (2018). *Leerkrachten in het basisonderwijs*. CBS. [https://www.cbs.nl/-/media/pdf/2018/26/2018st15-leerkrachten-basisonderwijs-\(1\).pdf](https://www.cbs.nl/-/media/pdf/2018/26/2018st15-leerkrachten-basisonderwijs-(1).pdf)
- Van Rooijen, M., Voorwinden, M. & Hamdi, A. (2020). *Waarom kiezen relatief weinig studenten met een migratieachtergrond voor een Pabo-opleiding?* Kennisplatform Integratie en Samenleving. <https://www.kis.nl/sites/default/files/419160-studenten-migratieachtergrond-pabo-opleiding.pdf>
- Yuan, H. (2018). Preparing teachers for diversity: A literature review and implications from community-based teacher education. *Higher Education Studies*, 8(1), 9-17. <https://doi.org/10.5539/hes.v8n1p9>